

۱-۱
۲
۸۲
۴۱

6591

www.ketab.ir

سرشناسه: دیالمه، عبدالحمید
عنوان و نام پدیدآور: فقر؛ ضابطه حرکت بر سر راه مستقیم / عبدالحمید دیالمه؛ تدوین
مرکز نشر آثار و اندیشه های شهید دکتر دیالمه
مشخصات نشر: قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف،
۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۵۲ ص.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۱-۹۶۸-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: فقر - جنبه های مذهبی - اسلام

موضوع: دیالمه، عبدالحمید، ۱۳۳۳ - ۱۳۶۰ - وعظ

شناسه افزوده: مرکز نشر آثار و اندیشه های شهید دکتر دیالمه

شناسه افزوده: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها. دفتر نشر معارف

رده بندی کنگره: ۷۱۳۹۴ ف ۷/ ۲/ ۵۹ BP۲۳۰

رده بندی دیویی: ۲۹۷/ ۴۸۳۳

شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۲۹۱۸۵

لشکر معارف

فقر؛

ضابطہ حرکت بر صراط مستقیم

سخنران:

شہید دکتور عبدالحمید دیالما

مکان:

دانشکده علوم - مشهد

فقر؛ صابغه حرکت بر صراط مستقیم

نویسنده دکتر عبدالحمید دیالمه تدوین مرکز نشر آثار و اندیشه‌های شهید دکتر دیالمه تنظیم محمد اعتضاد السلطانه صفحه‌آرا حسین قاسمیان ویرایش مؤسسه ویراستاران (صدیقه رئیس، راضیه حقیقت) طرح جلد کارگاه طراحی ۲×۴ (سیده فاطمه مرتضایی) ناشر دفتر نشر معارف (وابسته به نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها) نوبت چاپ دوم، سال ۱۳۹۷ / ۱۰۰۰ نسخه قیمت ۷۵۰۰ تومان شابک ۹۶۸-۹۶۴-۵۲۱-۹۶۸-۵

مراکز بخش:

مدیریت بخش دفتر نشر معارف قم، خیابان شهدا، کوچه ۳۲، شماره ۳، تلفن و نمابر: ۳۷۷۴۰۰۰۴ پاتوق کتاب قم (ضمه‌ان) خیابان شهدا، روبه‌روی دفتر مقام معظم رهبری، تلفن: ۳۷۷۲۵۳۵۱ پاتوق کتاب قم (ضمه دوم) ابتدای بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، تلفن: ۳۲۹۰۴۴۴۰ پاتوق کتاب تهران خیابان انقلاب، چهارراه کالج، پلاک ۷۱۵، تلفن: ۸۸۹۱۱۲۱۲ پاتوق کتاب شیراز خیابان شهید فقیهی (صورتگر)، نبش خیابان معدل، تلفن: ۷۱۳۲۲۴۴۶۱۴ پاتوق کتاب مشهد چهارراه شهدا، خیابان آیت‌الله بهجت، نبش کوچه هفتم، تلفن: ۵۱۳۲۲۲۰۱۱۹ پاتوق کتاب کرمانشاه باغ ابریشم، روبروی مجتمع ایثار، درب ورودی دانشگاه رازی، تلفن: ۸۳۲۷۲۲۸۴۱۱ پاتوق کتاب کرمان خیابان شهید مطهری، بین کوچه ۵۴ و ۵۶، تلفن ۳۴۳۲۲۳۱۴۶۶ پاتوق کتاب رشت خیابان امام خمینی، روبروی بانک رفاه، تلفن ۱۲۳۳۳۲۰۶۹۷ پاتوق کتاب تبریز خیابان امام خمینی، میدان ساعت، روبروی عابر تربیت، تلفن: ۴۱۳۳۳۶۸۷۳۱ پاتوق کتاب کرج چهارراه طالقانی، به سمت میدان سپاه، بعد از زیرگذر، جنب هلال احمد، ساختمان دی، طبقه زیرزمین، تلفن ۲۶۳۳۳۸۶۲۵۷ پاتوق کتاب شهرکرد خیابان ولی عصر (عج)، بالاتر از سه راه سیما، تلفن ۳۸۳۲۲۴۴۲۲۲ پاتوق کتاب قزوین چهارراه بنیاد شهید، روبروی بانک سپه و بانک مهر اقتصاد، تلفن ۲۸۳۳۳۶۲۸۰۶ پاتوق کتاب ساری میدان شهدا، خیابان ۱۸ دی، روبروی مسجد امام حسین (ع)، تلفن ۱۱۳۳۲۵۳۰۲۰ پاتوق کتاب ارومیه تقاطع خیابان رسالت و دستغیب، نبش چهارراه مافی، تلفن ۲۴۳۲۳۵۴۵۲۲ پاتوق کتاب اراک خیابان امام خمینی (ع)، خیابان میرزای شیرازی (مسجد سیدها)، ساختمان حوزه علمیه خواران، تلفن ۸۶۳۲۲۲۹۰۳۸ پاتوق کتاب اصفهان چهارراه تختی، خیابان مسجد سید، روبروی بانک صادرات، تلفن: ۳۱۳۳۴۴۲۰۵۰۵ پاتوق کتاب اردبیل سه راه دانش، خیابان اسماعیل بیگ، جنب بانک ایران زمین، ۳۱۳-۳۳۳۶۰۳۱۴ پاتوق کتاب بیرجند خیابان شهدا، نبش شهدای ۵، ساختمان آذر، تلفن ۵۶۳۲۲۳۴۱۷۹ پاتوق کتاب ایلام خیابان آیت‌الله حیدری، روبروی مسکن و شهرسازی استان، تلفن ۹۱۰۷۷۵۵۱۸۸ پاتوق کتاب کرمان مقابل پارک شهر، کوچه بوعلی، تلفن ۱۷۴۲۲۴۴۷۸۸۰ پاتوق کتاب اهواز خیابان نادری، خیابان شهید سراج، ساختمان یاس، طبقه همکف، تلفن ۹۱۰۷۷۵۵۱۶۴ پاتوق کتاب بندرعباس خیابان دانشگاه، جنب مؤسسه اعتباری عسکریه، پاساژ کاکنوس، تلفن ۷۶۳۴۱۷۵۵۷ پاتوق کتاب بوشهر خیابان امام خمینی، جنب حوزه علمیه امام خمینی، تلفن ۹۱۰۷۷۵۵۱۷۴ پاتوق کتاب خرم آباد خیابان شهید مطهری، سه راه اول، روبروی بانک صادرات، تلفن: ۹۱۰۷۷۵۵۱۸۵ پاتوق کتاب یاسوج بالاتر از خیابان سینما، جنب فروشگاه کفش ملی، ابتدای کوچه پزشک، تلفن: ۹۱۰۷۷۵۵۱۸۵ پاتوق کتاب زنجان خیابان امام، جنب امامزاده سیدابراهیم، تلفن: ۲۴۳۳۳۶۶۴۲۵ و ۹۱۰۷۷۵۵۱۸۲ پاتوق کتاب بجنورد خیابان میرزا رضای کرمانی (بسیج)، روبروی دبیرستان شهید رجایی، پلاک ۱۹۵، تلفن: ۵۸۳۳۳۲۲۲۸۳ و ۹۱۰۷۷۵۵۱۸۴ پاتوق کتاب مرکز نشر آثار و اندیشه‌های شهید دکتر دیالمه تهران: بزرگراه صدر، ابتدای بلوار قیصریه، خیابان شهید توحاضی، خیابان شهید صادقی، پلاک ۶، طبقه اول، تلفن: ۲۲۲۱۵۷۰۶ و ۹۳۵۲۲۲۶۰۶۳

پایگاه اینترنتی ketabroom.ir نشانی اینترنتی info@ketabroom.ir

مقدمه

جاده «احیای اندیشه دینی» بیش از آنکه نیازمند سن و عمر طولانی باشد، نیازمند درکی عمیق از رفتارهای پیامبر رحمت صلی الله علیه و آله، امامان شیعه علیهم السلام، دست پرورده‌های آنان و علمای این مکتب است. لذا در این جاده می‌توانی جای پای جوانی مخلص همچون شهید دکتر دیالمه را نیز مشاهده کنی و طنین صدای دردمندش را در این راه بشنوی، آنگاه که حرکت خود را «احیای تفکرات شیعی» نامیدی.

او همه‌کس بود و هیچ نبود؛ زیرا ادعایی نداشت جز اینکه میان‌بری را که خودش در جوانی برای فهم دقیق دین پیموده بود، سخاوتمندانه به دیگران نیز نشان دهد.

عارف پیشه نبود؛ ولی از معرفت کم نداشت. فیلسوف مسلک نبود؛ ولی در خردورزی کم نظیر بود. دنیاگریز نبود؛ اما دنیایش با دنیای جوانان هم سن و سالش متفاوت بود. مرزبندی‌اش با گروه‌ها و تشکل‌هایی که با اسلام زاویه داشتند، روشن بود؛ درعین حال بیش از خود آنان بر افکار انحرافی و اندیشه‌های باطلشان تسلط

داشت. پشتوانه صلابتش در روز، اشک‌های عاجزانه شب‌هایش بود. او رسول اندیشه‌ای بود که آن را با همه وجود باور داشت. مروج مکتبی بود که خود، تربیت یافته آن بود و راهبر راهی که پیش از دیگران، رهرو آن بود. بصیرت دینی، بی‌اعتنایی به دنیا، حرص ورزی بر هدایت، تواضع و مهربانی، دانش وافر، سعه صدر، شجاعت و منشی توأم با وقار... تنها بخشی از کارزمای شخصیت پرنفوذ او بود؛ آن چنان که حتی آنان که راهش را نمی‌خواستند، خودش را می‌خواستند!

آغاز درخشش شهاب وجودش در سال‌هایی از تاریخ این آب و خاک بود که ویژگی آن سال‌ها، اوج گرفتن اختناق و استبداد رژیم منحوس پهلوی بود، و اوج نورافشانی‌اش در بحبوحه شبیخون بر خرمن اندیشه نسلی بود که اگر جهت نمی‌یافت، به تاراج افکار شیطنانی و التقاطی می‌رفت. سال‌های ۱۳۵۶ تا ۱۳۵۷ نقطه عطف انقلاب اسلامی است؛ چراکه در آن سال‌ها اسلامیت نهضت در حال هویت‌یابی و انقلابیون مسلمان در حال نیرومند شدن بودند. شعارهای اسلامی و خط‌مشی‌های رهبر کبیر انقلاب حضرت امام خمینی علیه السلام برای توده‌های مردم، بیش از پیش اهمیت یافت و گرایش‌ها به سمت وسوی بازفهمی ارزش‌های اسلامی بود. چنین گرایش و اقبال عمومی در فضای اجتماع، به ویژه در میان قشر دانشجو و فرهیخته، بستری مهیا کرد تا افراد و گروه‌هایی، دینی آمیخته با خواسته‌های حزبی و فردی و گروهی خود را به جامعه عرضه کنند. نامتوازن بودن رشد

سیاسی جوانان با رشد دینی، درست‌اندیشیدن را در معرض تهدید سیاست‌زدگی قرار داده بود؛ در نتیجه هر جریانی عده‌ای را به راهی فرامی‌خواند.

در این میان گروهک‌های انحرافی با جدیت، در تصرف قدرت و تسلط بر جایگاه‌های فرهنگی و انقلابی می‌کوشیدند و این همان چیزی بود که شهید دیالمه را دربارهٔ آیندهٔ اسلام و انقلاب اسلامی به شدت نگران می‌کرد: افتادن انقلاب به دست ناهلان! دیالمه با نگاه جامعه‌ش به ضعف‌های فکری و انحرافات موجود در جامعهٔ آن روز، چاره را در دو حرکت هم‌سومی دید:

۱. تدوین مفاهیم صحیح دینی و تبیین آن برای نسل جوان؛

۲. به نقد کشیدن افکار و اندیشه‌های انحرافی و التقاطی.

او سنگ‌سازی برای حفظ و اعتلای اندیشهٔ دینی را از آشفته‌ترین بازار آن روز که دانشگاه نام داشت، آغاز کرد و «معیاردهی» ویژگی مهم کلاس‌های درس شهید دیالمه بود تا مخاطبانش را با شاخص‌ها و موازین دینی آشنا کند، با این هدف که در دام گروه‌ها و جریان‌های ضداسلامی مطرح آن روز جامعه گرفتار نشوند.

باید توجه کرد مخاطبان شهید دیالمه، نسل جوان دانشگاهی

بودند که اطلاعات دینی اندکی داشته و معیاری برای شناخت

حق از باطل نداشتند. از همین رو نگاه شهید دیالمه،

موضوع‌محور نیست تا هر بحثی که خود بر آن تسلط دارد بیان

کند؛ بلکه مسئله‌محور است. بنابراین بیش از آنکه بیندیشد چه

بگویند، در پی این بود که چرا بگویند و محتوایی که در کلاس درسش مطرح می‌شود، پاسخ‌گوی کدام نیاز مخاطب است. مروری بر عناوین سخنرانی‌های شهید از این زاویه، اثبات‌کننده این حقیقت است: ضوابط حرکت بر صراط مستقیم، انسان خلوت و خلوت انسان، در تنهایی ثقلین، طراح هدایتی، رساله حقوقیه امام سجاد علیه السلام، جایگاه و موقعیت زن در جامعه اسلامی و ده‌ها عنوان دیگر که امروز به سهولت بر زبان می‌آید؛ ولی در عصر او در میان جوانان مطرح نبود و در میان نسل دانشگاهی غریب می‌نمود.

او برای اولین بار در سطح دانشگاه، به جای طرح مباحثی همچون جامعه بی طبقه توحیدی، خودسازی انقلابی، که عناوین رایج روز بود، «ضوابط حرکت بر صراط مستقیم» را موضوع سخنان خود قرار داد تا نشان دهد که دغدغه‌ها و دل‌مشغولی‌های او از سنخ دیگری است.

شهید دیالمه در این مباحث بر آن است تا به صراط مستقیم از زاویه‌ای نوبنگرد و ضرورت ضابطه‌مند بودن این مسیر را در نگاه مسلمانان که در نماز «أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ» را بارها تکرار می‌کنند، روشن سازد. هدف شهید دیالمه، نشان دادن طرافت این راه و ضرورت الگوبرداری دقیق از رفتار و منش پیامبر صلی الله علیه و آله و معصومان علیهم السلام بود و از همین روست که از ضوابط این راه سخن گفت تا تفاوت زهد اسلامی را با رهبانیت صوفی منشانه و تفاوت توکل را با سُستی و تنبلی و نیز صبر در بحبوحه مبارزه را با انفعال

۹
♦ و پذیرش وضع موجود نشان دهد و همچنین انتظار را که مذهب
اعراض است و نه اعتراض، و این همه در کنار هم نقشه راهی بود
که هر جوان مسلمان باید فراروی خویش قرار می داد.

این مباحث که قبل از انقلاب، در سال های ۱۳۵۲ تا ۱۳۵۶
در جمع های کوچک دانشجویی آغاز شده بود، پس از پیروزی
انقلاب اسلامی با مساعد شدن فضای دانشگاه، در جلسات
گسترده تر مطرح شد و جنبه عمومی و رسمی یافت.

از طرف دیگر، خطری بود که شهید از ناحیه خطوط التقاطی
حس می کرد. در این میان، برخی گروه ها و جریان های انحرافی
به دلیل داشتن مواضع رسمی که امکان انتشارش فراهم بود،
به طور مستقیم در معرض طرح و نقد شهید قرار گرفتند.
«مرامنامه های کمونیستی»، «تبیین جهان» و «تعمیم امامت»
از جمله اندیشه های مکتوبی هستند که شهید دیالمه در آن ها،
امتزاج و التقاط حق و باطل را به خوبی می دید و با برگزاری
جلسات نقد، فاصله آن ها با حقیقت اسلام را به خوبی تبیین
می کرد.

اکنون با گذر بیش از سه دهه از زمان طرح این مباحث،
همچنان جامعه اسلامی مان تشنه کلام زلال شهید است در
پاسخ این سؤال که صراط مستقیم چیست و چگونه می توان
بر آن گام برداشت؟ چرا که اگر چنین نبود، رب مٔان مسلمان را
فرانمی خواند تا حقیقت این راه و ثبات بر آن راه روز و درزیباترین
لحظات بندگی اش، یعنی «نماز»، یادآور شود و طلب کند.

مطالعه این مجموعه گرچه لذت شنیدن و جرعه جرعه
نوشیدن تمامی لحظات کلاس درس شهید را ندارد؛ اما تردید
نداریم که حتی گزیده‌ای مکتوب از آن فریادهای خالصانه،
همچنان روشنگر راه جویندگان حقیقت خواهد بود.

مرکز نشر آثار و اندیشه‌های شهید دکتر دیالمه

www.chya-e-saghalain.ir

www.Ketab.ir